

Iktatószám: 11-6/2017/203.

Ügyintéző: Szepesi Ádám
Telefonszám: +36/521-432
E-mail: szepesi.adam@hevesmegye.hu

Kazu Attila
javaslattevő

Tárgy: Értesítés a Heves Megyei Értéktár Bizottság döntéséről

Tisztelt Javaslattevő!

A Heves Megyei Értéktár Bizottság köszönettel fogadta javaslatát, melyet 2016.11.15. napján tárgyalt és az alábbi határozatot hozta.

A bizottság 5 igen szavazattal, egyhangúlag elfogadja 29/2016 (11.15.) határozatot számú határozatot, mely szerint a Heves Megyei Értéktárba felveszi az Abasári Kőtenger nemzeti értéket természeti környezet kategóriában.

Eger, 2017. február 28.

Tisztelettel:

Herman István

s.k.
elnök
Heves Megyei Értéktár Bizottság

Tisztelt Értéktár Bizottság!

Ezúton szeretném Tatármező környékét az Értéktár Bizottság figyelmébe ajánlani, természeti érték kategóriában, amelyet szakmailag az alábbiakban támasztanék alá.

A Mátra, az Északi-középhegység vulkáni tagjai közé sorolható, melynek kialakulását és vulkáni szerkezetét Karátson Dávid és munkatársai (2001) nyomán adhatjuk meg. A vulkanizmus csúcsa a harmadidőszakban az úgynevezett miocén korra, nagyjából 14,5-13,5 millió évvel ezelőttre tehető. A D-ies kitettséggű hosszan elnyúló lejtők fölé magasodó Kékes-tető valószínűleg egy kisebb lávaöntő vulkáni kráter része lehetett, amelyből bázikus összetételű andezites lávaöntés, valamint a közeli Hegyes-tető kisebb, stromboli típusú kitöréseihez kapcsolódó lahar vagy törmeléklavina lávaárja rakódott le, a finomabb vulkáni törmelékbe ágyazódott andezitbreccsa testekkel. Közel 1 millió évvel később szűnhetett meg működése, s ettől kezdve jórészt a lepusztulási folyamatok uralkodtak. A Tatár-mező és környékének formakincsét hordozó kőzetanyag e vulkanizmus eredménye.

Hazánkban a késő-pleisztocén korban mintegy 10 000 évvel ezelőttig váltakozó lehűlő és felmelegedő időszakok (stadiálisok és interstadiálisok) az akkor uralkodó szubperiglaciális klímán kedveztek a fagyaprózódásos formaképzésnek. Az andezitbreccsa vagy a lemezes, fedőandezitnek is nevezett lávaanyagot a repedések mentén megbontotta a napi szinten újra és újra megfagyó víz, különböző méretű és formájú törmelékkel képezve a sziklafalak alján. Ezekből alakultak ki az úgynevezett periglaciális kötengerek, amelyek egyik magyarországi szinten különleges változata a Tatár-mező fölötti Serpenyős területén található a völgytalpat kitöltő közel 1 km hosszú és 100 m széles kőfolyás formájában. Az egykori vulkanizmust követő szerkezeti mozgások nyomán KÉK-i és erre merőleges törésvonalak kedvező lehetőséget jelentettek a hegység belsejéből érkező vízfolyásoknak völgyük kialakítására. A pleisztocén csapadékos időszakaiban a mainál nagyobb vízmennyiségű patakok képesek voltak a meredek lejtőkön az alig bontott, nagyméretű andezittörmelék elszállítására, s a mátraljai völgykapuban klasszikus hordalékkúpok lerakására. Az 1950-es években geológus-geográfus kutatók figyeltek fel arra a pleisztocén végi nagyméretű, akár 1 m-es nagyságot is elérő, alig lekerekített görgetegekből álló folyóvízi hordalékkúpra, amely a Tatár-mező kötengerét alkotja.

A Tatár-mező és környéke (Serpenyő) természeti érték kategóriában méltán pályázhat az értéktárba történő felvételre. Szakmai jelentőségét adja, hogy a periglaciális kötenger képződés és az így keletkezett kőzetanyag elhordásával kialakult, nagyméretű hömpölyökből álló hegylábi hordalékkúp iskolapéldájának tekinthető, a folyamat összefüggései az országban egyedülálló módon tanulmányozhatóak, sőt szakmai anyagokban a *tatármező* kifejezést javasolták a hasonló képződményekre. Értékét tovább növeli a helyiek emlékezetében élő népmonda, mely szerint a kőzetanyagban a tatárok által felgyűjtott, vár maradványait vélik felfedezni.

Ezek alapján a kötenger értéktári felvételét szakmailag megalapozottnak tartom, és azt felvételre javaslom a megyei értéktárba.

Tisztelettel:

Nyíregyháza, 2016. március 15.

Sütő László

PhD földtudományok

főiskolai docens

Nyíregyházi Egyetem

Turizmus és Földrajztudományi Intézet

sutogeo@gmail.com Tel.: 06-70-254-2217

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

Javaslat az
„Abasár Kötenger”
[települési/tájéegységi/megyei/külhoni magyarság] értéktárba történő felvételéhez

Készítette:

Kazsu Attila

..... (aláírás)

ABASÁR 2015. 01. 13. (település, dátum)

(P. H.)

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve: Helyi Értéktár Bizottság, Abasár
2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:
Név: Kазsu Attila
Levelezési cím: 3261 Abasár, Fő tér 1.
Telefonszám: 06-37-560-400
E-mail cím: ertektar.abasar@gmail.com

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: Abasár Kőtenger
2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása

agrár-és élelmiszergazdaság	egészség és életmód	épített környezet
ipari és műszaki megoldások	kulturális örökség	sport
<u>természeti környezet</u>	turizmus és vendéglátás	
3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye: Abasár
4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik

települési	<u>tájegységi</u>	megyei	külhoni magyarság
------------	-------------------	--------	-------------------
5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása

Korábbi vulkáni tevékenységből visszamaradó, változatos kőtömbök halmaza található a Serpenyő völgyben. 80-120 méter szélességben és egy kilométer hosszúságban. Az alig koptatott kőzet gyakorlatilag egybefüggő kőgörgöteggé borítja be a völgyfenékét.

Abasártól Keletre található a Serpenyő völgyben egy páratlan látványú, meghökkentő természeti jelenség. Ha kora tavasszal, vagy késő ősszel közelítjük meg a Serpenyő-völgyet, akkor a Dobogó-hegy sziklás nyugati lejtőjéről már igen izgalmas kép tárul elénk. Távolról úgy tűnik, mintha a völgy alján valamilyen épített kőfalat emeltek volna. Ez azonban csalóka képzet, s az igazság akkor derül ki, ha leereszkedünk a völgy aljára. Hihetetlen látvány tárul elénk.

A völgy fenékét 80–120 m szélesen kőtömbök halmaza tölti ki. A hatalmas, igen változatos méretű és alakú, alig koptatott kőzetanyag felhalmozódása első pillantásra ezen a helyen, ily módon teljesen indokolatlannak és elképzelhetetlennek tűnik. A kőtenger valaha a völgy teljes hosszában egységes,

összefüggő sávot képezett. A peremek irányából a növényzet igen lassan, de fokozatosan előretör, s ma már hatalmas szigetszerű foltokra tagolja azt. A kőtenger teljes hossza 1100–1200 méter. Északi irányba gyakorlatilag függőleges falként záródó sziklafallal végződik. Állandó felszíni vízfolyás a völgy e szakaszán nincs, az olvadék- és esővizek a kövek között, a kőtenger beágyazását képező málladékfelszínen csorognak, szivárognak a völgy alsó szakasza felé, s csupán a kőzet felhalmozódás elvégződése után kerülnek felszínre. Innen a völgy határozott eróziós jellegűvé válik. Az időszakosan megjelenő felszíni vizek nem a völgy tengelyében, hanem annak nyugati peremén képeznek rövid életű patakot.

A völgy tengelyében lévő kőtengert lassan, de fokozatosan veszi bortokba az élővilág. A kövek felszínét zuzmótelepek borítják, a peremek felől pedig az erdő nyomul előre, a nyílt kőzetszigetek köré jellegzetes öveget alkotva. Az itt teret kereső növényvilágnak nincs könnyű sora. Csak fás növények, cserjék képesek a kövek alatti málladékban gyökeret verni, de csenevész voltak mutatja, hogy a tömbök még mozognak, tágulnak-összehúzódnak, emelkednek-süllyednek. A kőtenger belseje felé előtörő fás cserjézóna vékony, girbegurba törzsű, sok közöttük az elszáradt, elpusztult egyed. A leggyakoribb cserje-, illetve fajajok a som, a galagonya, illetve a vadvörte, a zöld juhar és a mezei juhar. A völgyfő irányában, illetve a szélek felé a kivastagodó talajréteg már zártabb magas törzsű ligetek kialakulását is lehetővé teszi. A szürtebb fényben a sziklákat itt már moha borítja, s a fák alatt a kisebb fényigényű som is megél.

A völgytalpi helyzetű kőtenger választ ad a Serpenyő-völgy sajátos kifejlődésére, arra, hogy a szomszédos völgyekhez hasonlóan miért nem vált mély eróziós völgygé. Az egykori fiatal vulkanikus Mátra völgyhálózata korántsem azonos a hegység mai völgyhálózatával. A vulkanizmus utáni tektonikus mozgások új törésvonalak kijelölésével megszabták a jelenlegi völgyhálózat helyét. A Serpenyő-völgy csapásiránya is közel megegyezik a szomszédos eróziós völgyek É–D-i csapásirányával, így beleilleszkedik azoknak fiatalabb törésvonalak megszabta rendszerébe. A völgytől keletre uralkodó vulkáni törmelékanyag, mely ha iszapfolyásból származott, abból könnyen elszállítható a vulkáni poranyag. Az egykori iszaplavina nagyobb kőtömbjei visszamaradván fokozatosan elfoglalhatták és kitölthették a törésvonalon lassan kialakuló völgytalpat, de a továbbiakban gátolták annak mélyülését. A kőtenger tömbjein szállítás nyoma alig látszik, koptatottságukat a kihantolódás utáni erózió okozhatta.

A Serpenyő-völgyben, mely minden támadás ellen tökéletes, természetes akadályt képezett járhatatlan kőtengerével, szintén emberi alkotásokkal találkozhatunk. A már látott, s a szivárgó vizekbe mélyített rakott kút, kis kőkunyhók alapfalai, előttük faragott kövek jelentik az egykor itt élők tárgyi nyomait. De a modernebb kori élet nyomait is fel lehet fedezni ha figyelmesen, járunk. Számtalan eltört vagy félbehagyott malomkövet találni. Gondolom itt a helyszínen elkezdték kifaragni, és ha nem sikerült az maradt is itt.

Korábbi életek igen nehéz és kemény munkáinak nyomai...

A Kőtenger minden évszakban más arculatát mutatja. Nekem legjobban a ködös napokon tetszik.

Ilyenkor nem látni a határoló bokrokat fákat és valóban tengerszerűen veszik bele a ködfátyolba..

Az országban több helyen is van nagyobb méretű kőzet felhalmozódások. Ezek azonban más kialakulásúak, szerkezetűek, anyagúak. (például a béri Nagy-kő). A Boldogkőújfalu a Káli-medence kőtengerei egészen más kőzetanyagúak és keletkezésűek.

A Serpenyő-völgyben található Közép-Európában egyedülálló a kialakulása miatt. A Tatár-mező megmaradt északi része, bontatlan hordalékkúpja országos ritkaság.

Védelmet érdemelne!

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

A kialakulása miatt Közép-Európában gyakorlatilag egyedülálló kőtengerről van szó. Az országban több helyen is van nagyobb méretű kőzet felhalmozódás, de nem ilyen egységes, koncentrált. A ritka geológiai képződése mellett fontos megemlíteni az ókori ember védvonalként használta a kőtenger nehezen átjárható vonalát. A kőfolyás közvetlen környékét bronzkori kőgátak, kővárak és egyéb régészeti leletek teszik igazán különlegessé.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)

Csapó Tamás: A mátrai Serpenyő-völgy és környéke

Csapó Tamás:

<http://www.termesztvilaga.hu/tv2001/tv0101/serpenyo.html><http://www.termesztvilaga.hu/tv2001/tv0101/serpenyo.html>

Kazsu Attila:

<http://kazu.blogspot.hu/2009/06/kotenger.html><http://kazu.blogspot.hu/2009/06/kotenger.html>

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe: -

III.

MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja

Képek a kőtegerről

- 2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek**
- 3. A javaslatához csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat**

NYILATKOZAT

A Helyi Értéktár elnökének kérésére hozzájárulok, hogy az általam készített fénykép/fényképeket a Kötengerről felhasználhassa szemléltetésként az Értéktárba készült anyaghoz.

Abasár, 2015. február 20.

Kазsu Attila

DÉL-MÁTRA KÖZHASZNÚ
EGYESÜLET
3213 Atkár, Tass-puszta Hrsz.: 0165/15
Levelezési cím: 3201 Gyöngyös, Pf. 144.
Adószám: 18592089-1-10
Felnőttképzési nyilv. szám: 00416-2009
www.delmatra.hu

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007-2013

NYILATKOZAT

Alulírott Vernyihegy Livia, mint a Dél-Mátra Közhasznú Egyesület elnöke, hozzájárulok, az Egyesület tulajdonában lévő „Dél-Mátra Értékei és Kincsei” című térségi hungarikumok fotógyűjtemény közül Abasár település fotóinak az Abasári-, Térségi- és Nemzeti Értéktárban történő teljes körű felhasználásához.

Atkár Tass-puszta, 2015. március 13.

Vernyihegy Livia

Vernyihegy Livia
elnök

Dél-Mátra Közhasznú Egyesület

